

Oponentní posudek diplomové práce

Název práce: Hledání plného lidství: Z pohledu mystiky a humanistické psychoterapie

Autor práce: Bc. Matěj Vaněk, Dis.

Autor si pro svou diplomovou práci zvolil náročný úkol: pokusit se na rozhraní mezi teologickou reflexí mystiky a antropologickou reflexí teoretických východisek psychoterapie dojít (v rámci důsledně uplatňované interdisciplinární perspektivy) k podstatným závěrům na poli teologické antropologie (resp. praktické teologie).

je to projekt velmi smělý, mezioborové rozkročení tohoto druhu bývá velice riskantní, zároveň ale velmi dobře odpovídá souřadnicím autorova studijního oboru Teologie – spiritualita – etika.

Konkrétně se v práci jedná o využití teologické interpretace mystiky v díle Dorothee Sölle (a to zejména problematiky kýženého cíle mystické cesty a realizace spirituální zralosti člověka) a problematiky žádoucího vyústění osobnostního růstu z perspektivy humanistické psychoterapie v pojetí Carla Rogerse a Virginie Satirové.

Průnik nebo průsečík či aspoň konvergenci obou vědních disciplín spatřuje autor předložené diplomové práce v tom, že obě disciplíny nějakým způsobem (i když odlišným jazykem, ale přece analogicky) stanovují cíl lidského růstu k niterné zralosti. Zabývají se tedy kýženým uskutečněním potenciálu niterného vývoje a rozvoje každého člověka směrem ke zralosti. Tento kýžený cíl autor označuje souslovím „plnost lidství“.

Po úvodním nastínění badatelských cílů a metody práce autor v první kapitole definuje mystiku a její místo v lidském životě a v procesu niterného zrání, zejména v perspektivě klíčové práce Dorothee Sölle *Mystika a vzdor*. Všimá si především směřování k překročení egoismu, tedy procesu „oproštění od já“ jakožto základního hybného momentu mystické cesty.

Ve druhé kapitole pak autor definuje (humanistickou) psychoterapii. Zasaduje základní psychoterapeutické pojmy do obecnějšího kontextu a posléze představuje podrobněji psychoterapii Virginie Satirové, zejména s ohledem na postupný vývoj v oblasti terapeutických přístupů zaměřených na člověka. Zvláště si všimá pojetí obrazu člověka u V. Satirové i u C. Rogerse. S tématem obrazu člověka těsně souvisí otázka cíle terapeutického procesu.

Právě v této oblasti autor spatřuje klíčovou konvergenci mezi psychoterapeutickým pojetím člověka a jeho růstu k duševnímu zdraví a ke zralosti a teologickým přístupem k mystické cestě duchovní proměny lidského nitra. Tak jako v případě mystiky byl pro autora klíčový aspekt oproštění od já, v případě psychoterapie zaměřuje pozornost na ideál kongruence.

Ve třetím oddíle autor obě perspektivy propojuje. Hovoří tedy o „plnosti lidství“ v mystice a v psychoterapii. Sleduje spirituální rozměr psychoterapie (V. Satirové a C. Rogerse) a psychoterapeutický rozměr spirituality, konkrétně tedy plnost lidství z hlediska teologické rozpravy o mystice.

Autorova práce je přehledně a logicky strukturována. Jeho badatelské otázky jsou srozumitelné a cesty k jejich zodpovězení jsou přesvědčivé. Autor píše velmi angažovaným stylem, místy užívá jazykových prostředků v diplomové práci poněkud neobvyklých. Vzhledem k tomu, že se jedná o postupovou akademickou práci, čtenáře opakovaně překvapí vysoká míra subjektivní angažovanosti, působící někdy až udýchaným dojmem.

Na druhou stranu právě tento aspekt diplomové práce vzbuzuje ve čtenáři sympatie. Je zřejmé, že autor se poctivě utkal se skutečně nesnadným tématem. A přestože používá výrazových prostředků někdy až na hranici obhajitelnosti, množství zpracované literatury, množství tvůrčí myšlenkové práce, která je v pozadí předloženého textu, je imponantní a rozhodně nadprůměrné.

Spíše než vědecké dílo artikulované jazykem akademické objektivitě představuje tato práce angažované a autentické svědectví o vlastním intelektuálním zápase. Svědectví, které, mám-li hovořit za sebe, působí přesvědčivě, a které má i zřetelnou argumentační váhu.

Závěrem shrnuji: Vzhledem k silným i méně silným stránkám předložené práce navrhuji hodnocení B.

V Praze, 7. 6. 2021

Pavel Hošek

Jako podněty k obhajobě nabízím následující:

Teologická kritika mystiky v evangelickém prostředí někdy poukazuje na tendenci ke „spoléhání na vlastní síly“ v procesu sebe-zdokonalování, a to na úkor spoléhání na proměňující milost, přicházející shůry. Jak byste odpověděl na podobnou kritiku?

Dva v práci představené ideály, tedy mystický ideál oproštění od já a psychologický ideál kongruence (bytí sám sebou) bývají někdy chápány jako ideály soupeřící, protikladné: buď se člověk svého já (včetně potřeby autentičnosti, bytí sebou samým atd.) vzdává, nebo na svém já (ve smyslu bytí sebou samým, které může mít i podobu sebeafirmace a sebeprosazování) trvá. Jak byste odpověděl na podobnou námitku?